

Redakcja: Grzegorz Gil (dyrektor IEŚ), Anton Saifullayev
(zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji),
Spasimir Domaradzki, Bartłomiej Krzysztan, Damian Szacawa,
Agata Tatarenko

Nr 1700 (205/2026) | 15.09.2026

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Natasza Styczyńska*

Polityczne echa pogrzebu Ratka Mladicia

27 sierpnia 2026 r. w Hadze zmarł Ratko Mladić, dowódca Armii Republiki Serbskiej, skazany na karę dożywocia za ludobójstwo przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii. Jego ciało sprowadzono do Serbii, a w pogrzebie wzięły udział tysiące zwolenników, dla których Mladić nie jest zbrodniarzem wojennym, lecz bohaterem. Pogrzeb Mladicia, w którym uczestniczyli urzędnicy i politycy, wywołał kryzys w relacjach Serbii z państwami sąsiednimi i wzbudził krytykę ze strony międzynarodowej opinii publicznej oraz instytucji UE, które uznały to wydarzenie za gloryfikację zbrodni wojennych. Przyczynił się też do pogłębienia impasu w relacjach Serbii z Unią Europejską.

Postać Ratka Mladicia. Ratko Mladić był dowódcą Armii Republiki Serbskiej podczas wojny w Bośni (1992-1995). Kierował oblężeniem Sarajewa, które trwało 1425 dni, najdłużej w historii współczesnych wojen. Prowadzony w tym czasie ostrzał snajperski pochłonął kilkanaście tysięcy ofiar cywilnych. Mladić był również odpowiedzialny za czystki etniczne, a przede wszystkim za ludobójstwo w Srebrenicy. W lipcu 1995 r., w strefie uznanej przez ONZ za bezpieczną, dowodzone przez niego oddziały dokonały zaplanowanych egzekucji ponad 8 tys. bośniackich muzułmańskich mężczyzn i chłopców.

Tadeusz Mazowiecki, pełniący wówczas funkcję specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. praw człowieka w byłej Jugosławii, w latach 1992-1995 dokumentował przypadki naruszeń praw człowieka, w tym czystki etniczne dokonywane przez oddziały Mladicia. Swoje ustalenia przekazywał ONZ. Mazowiecki był szczególnie krytyczny wobec braku ochrony ludności cywilnej w Bośni przez społeczność międzynarodową. Po ludobójstwie w Srebrenicy 27 lipca 1995 r. złożył rezygnację. W liście rezygnacyjnym argumentował, że ONZ i główne mocarstwa nie zapobiegły masowym okrucieństwom, a jego dalsze uczestnictwo w misji ONZ będzie stwarzać pozory podejmowania znaczących działań, których w rzeczywistości nie podejmowano. Rezygnacja Mazowieckiego została przyjęta. Proces aresztowania i osądzenia osób odpowiedzialnych za naruszenia trwał niemal dwie dekady.

Po zakończeniu wojny Ratko Mladić, oskarżany o zbrodnie wojenne, przez pewien czas pozostawał w Serbii, gdzie zapewniono mu bezpieczne warunki życia. Sytuacja zmieniła się po obaleniu Slobodana Miloševicia w 2000 r., kiedy władzę w Serbii objął proeuropejski rząd Zorana Đinđicia. Rok później Milošević został aresztowany i przekazany Międzynarodowemu Trybunałowi Karnemu dla byłej Jugosławii (MTKJ). Wydarzenia te zapoczątkowały stopniowe odchodzenie od politycznej ochrony udzielanej Mladiciowi. Ostatecznie ukrywający się Mladić został aresztowany dopiero w 2011 r. MTKJ w 2017 r. skazał go za ludobójstwo, zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości, w tym za odpowiedzialność za masakerę w Srebrenicy. Karę dożywotniego więzienia, bez możliwości wcześniejszego zwolnienia, odbywał w haskim więzieniu aż do śmierci, mimo wielokrotnych wniosków samego Mladicia, jego rodziny i władz serbskich o umożliwienie mu odbycia pozostałej części wyroku w Serbii.

Pogrzeb Mladicia i reakcje na jego upamiętnienie. 3 września ciało Mladicia przewieziono państwowym samolotem z Hagi do Belgradu. W transporcie, prócz rodziny, uczestniczył minister sprawiedliwości Serbii Nenad Vujić. Dwa dni później w Domu Armii w Belgradzie odbyła się uroczystość żałobna ku czci Mladicia z udziałem przedstawicieli władz Serbii i Republiki Serbskiej. 7 września odprawiono nabożeństwo pogrzebowe, które poprowadził patriarcha Serbii Porfirije. Uczestniczyli w nim przedstawiciele władz Serbii i Republiki Serbskiej, ministrowie, politycy i ambasadorowie Rosji oraz Bośni i Hercegowiny w Serbii¹. Według niezależnych organizacji

¹ Według Konstytucji BiH ambasadorów mianować i odwołać może jedynie trzyosobowe Prezydium BiH. Zwyczajowo każdy członek Prezydium samodzielnie nominuje dyplomatów ze swojej narodowościowej i terytorialnej puli, zatem ambasadorem w Serbii jest Serb z Republiki Serbskiej.

w pogrzebie wzięło udział kilkanaście tysięcy osób². Dzień wcześniej, podczas belgradzkiego derby Crvene Zvezdy i Partizana, kibice uczcili śmierć Mladicia minutą ciszy oraz oprawą z jego portretem i kontrowersyjnym hasłem „Pravac Potočari” (Kierunek Potočari)³.

Serbia uznaje Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii i jego wyroki. W związku z tym osoba skazana prawomocnym wyrokiem za zbrodnie wojenne powinna stracić tytuły wojskowe i prawo do państwowego pogrzebu. W 2021 r. Mladić został pozbawiony stopnia w Armii Serbii (następczyni Armii Jugosławii) po ostatecznym, prawnie wiążącym potwierdzeniu jego wyroku dożywotniego pozbawienia wolności przez Międzynarodowy Mechanizm Rezydualny dla Trybunałów Karnych. Działanie to podjęto zgodnie z artykułem 185 Ustawy o Armii Serbii, który stanowi, że oficjalnie skazani zbrodniarze wojenni tracą stopnie wojskowe.

Jednak niektórzy serbscy politycy, ugrupowania nacjonalistyczne i część społeczeństwa odrzucają lub krytykują legitymację i orzeczenia Trybunału. Często przedstawiają Mladicia jako bohatera wojskowego i kwestionują sposób, w jaki Trybunał przedstawia wojnę w Bośni. Oficjalna współpraca Serbii z Trybunałem nie oznacza, że wszystkie serbskie instytucje oraz obywatele akceptują jego werdykty. Niektóre media, grupy nacjonalistyczne oraz syn Mladicia forsują teorię o morderstwie Mladicia w Hadze, co jedynie umacnia antyzachodnie sentymenty⁴. Prezydent Serbii Aleksandar Vučić nie uczestniczył w pogrzebie, tłumacząc się wcześniej zaplanowanymi obowiązkami. Nie potwierdził również, że pogrzeb miał charakter państwowy. Jednak obecność wojska, polityków i dyplomatów, a także wykorzystanie państwowego samolotu i transportu naziemnego wskazują na istotne zaangażowanie państwa w organizację pochówku.

Pogrzeb wywołał oburzenie i spotkał się z krytyką zarówno w Serbii, jak i za granicą. Uroczysty pochówek postrzegany był jako wyraz państwowego uznania dla skazanego zbrodniarza wojennego i gloryfikacja zbrodni wojennych. Wydarzenie to pogłębiło polaryzację społeczną w Serbii i podziały na scenie politycznej. W pogrzebie uczestniczyli ministrowie i politycy rządzącej Serbskiej Partii Postępowej (SNS), a także przedstawiciele formalnie opozycyjnej, prawicowej Nowej Demokratycznej Partii Serbii. Organizację pogrzebu z honorami wyraźnie potępiły natomiast ugrupowania progresywnej opozycji, m.in. Zielono-Lewy Front (ZLF) i Ruch Wolnych Obywateli (PSG). Organizacje studenckie, w ostatnich miesiącach mocno zaangażowane politycznie, nie były w stanie wypracować wspólnego stanowiska w tej kwestii, co wskazuje na ich coraz większą polaryzację ideologiczną. Serbski Kodeks karny przewiduje karę więzienia od 6 miesięcy do 5 lat za publiczną aprobatę lub negację ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych. Oznacza to, że osoby aktywnie uczestniczące w pogrzebie Mladicia mogą być pociągnięte do odpowiedzialności karnej⁵.

Regionalne i unijne reakcje na pogrzeb Mladicia. Pogrzeb Mladicia największe kontrowersje wywołał w sąsiedniej Bośni i Hercegowinie, która wydała dwóch serbskich dyplomatów, twierdząc, że Serbia przekroczyła „czerwoną linię” w relacjach dwustronnych. Minister spraw zagranicznych Bośni Elmedin Konaković zapowiedział również wycofanie większości personelu ambasady w Belgradzie, aby ograniczyć relacje między państwami do „najniższego możliwego poziomu”⁶. Podobnie w Czarnogórze kontrowersje wywołał pogrzeb Mladicia z honorami, zwłaszcza uczestnictwo polityków partii proserbskich – Demokratycznej Partii Ludowej (DNP) i Wolnej Czarnogóry – oraz kondolencje przesłane przez przewodniczącego parlamentu Andrija Mandića. Udział polityków w ceremonii skrytykowały zarówno partie opozycyjne, w szczególności DPS, która domaga się odwołania Mandića, jak i niektóre ugrupowania wchodzące w skład koalicji rządzącej.

² Prezydent Vučić ogłosił, że w pogrzebie wzięło udział między 120 tys. a 150 tys. osób, natomiast niezależne organizacje podają liczbę ok. 12-15 tys., <https://nova.rs/vesti/politika/vucic-tvrdi-da-je-na-mladicevoj-sahrani-bilo-izmedju-120-i-150000-ljudi-deset-puta-vise-od-cifre-arhiva-javnih-skupova/> [14.09.2026].

³ „Kierunek Potočari” – to słowa, które Mladić wypowiedział w 1995 r., w przededniu wkroczenia jego oddziałów do Srebrenicy.

⁴ Redaktor naczelny tabloidu „Informer” pisze wprost o morderstwie Mladicia w Hadze i nazywa MTKJ organizacją „terrorystyczną”, <https://informer.rs/politika/vesti/1145333/smr-ratko-mladic> [14.09.2026].

⁵ Kodeks karny, artykuł 387 punkt 5, <https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni-zakonik-2019.html> [14.09.2026].

⁶ Zob. <https://www.vijesti.me/svijet/balkan/825617/konakovic-povlaci-osoblje-ambasade-bih-odnose-sa-srbijom-svodi-na-minimum> [14.09.2026].

Chorwacja również potępiła państwowe honory dla Ratka Mladicia, a premier tego państwa Andrej Plenković stwierdził, że takim działaniem Serbia sama zamyka przed sobą drzwi do Unii Europejskiej. Podczas konferencji w Rydze 10 września minister spraw zagranicznych Chorwacji Gordan Grlić Radman mówił o gloryfikacji zbrodniarzy wojennych przez Serbię i ostrzegał, że takie działania mogą destabilizować sytuację na Bałkanach.

Ursula von der Leyen, przewodnicząca Komisji Europejskiej, oraz przewodniczący Rady Europejskiej António Costa skrytykowali obecność na pogrzebie Mladicia wysokich rangą serbskich urzędników⁷. Wysoki przedstawiciel UE ds. zagranicznych Kaja Kallas zwróciła uwagę, że rewizjonizm negatywnie wpływa na relacje między państwami Bałkanów Zachodnich. Europejska Służba Działań Zewnętrznych wydała oświadczenie, w którym podkreślono, że „wszelka gloryfikacja zbrodniarzy wojennych, negowanie ludobójstwa i rewizjonizm są sprzeczne z najbardziej podstawowymi wartościami europejskimi i nie mają miejsca w UE ani w krajach kandydujących do UE”⁸. Również komisarz UE ds. rozszerzenia Marta Kos odwołała zaplanowaną wizytę w Belgradzie i zapowiedziała dyskusję na temat tego, na ile Serbia jest „szczerze zaangażowana w proces integracji europejskiej”⁹.

Wnioski. Pogrzeb Ratka Mladicia przyczynił się do dalszej polaryzacji opinii publicznej w Serbii, a także istniejących podziałów na Bałkanach, podkreślając trwały wpływ wojen z lat 90. na życie publiczne oraz brak pojednania w kwestii dziedzictwa tego konfliktu. Wydarzenie to doprowadziło do kryzysu w relacjach dyplomatycznych między Sarajewem a Belgradem, a w odbiorze publicznym zostało zinterpretowane jako odzwierciedlenie utrzymującego się nacjonalizmu oraz zaprzeczania zbrodniom, za które Mladić został skazany prawomocnym wyrokiem przez Trybunał w Hadze.

Odwołana wizyta komisarz Marty Kos oraz dalsze wstrzymywanie otwarcia trzeciego klastra negocjacyjnego wskazują *de facto* na zamrożenie procesu integracji Serbii z UE, choć Komisja Europejska nie wydała w tej sprawie oficjalnego oświadczenia. Brak zdecydowanej reakcji ze strony instytucji UE jest postrzegany jako przejaw słabości UE. W Serbii podważa to wiarygodność Unii w oczach jej zwolenników, którzy obecnie stanowią już mniejszość, a także osłabia jej pozycję w całym regionie Bałkanów Zachodnich. UE traci nie tylko wpływ polityczny, ale także wiarygodność jako partner oraz rzecznik własnych wartości. Taka polityka może wzmacniać przekonanie, że integracja europejska pozostaje procesem uznaniowym i zależnym od kalkulacji politycznych, a nie od jasno określonych kryteriów. W konsekwencji Unia pozostawia przestrzeń dla innych aktorów zewnętrznych. Krytycy zbyt łagodnego traktowania Belgradu wskazują, że UE ryzykuje nie tylko utratę poparcia społecznego, lecz także osłabienie własnej pozycji strategicznej na Bałkanach Zachodnich.

Organizacja pogrzebu Mladicia może być postrzegana jako element strategii politycznej, którą prezydent Aleksandar Vučić i rządząca Serbska Partia Postępowa (SNS) wykorzystują do wzmocnienia swojej pozycji wśród prawicowej i nacjonalistycznej części serbskiego elektoratu przed zaplanowanymi na 25 października wyborami parlamentarnymi.

Opinie wyrażone w publikacji prezentują wyłącznie poglądy autora i nie mogą być utożsamiane ze stanowiskiem Instytutu Europy Środkowej.

* Dr Natasza Styczyńska – Instytut Studiów Europejskich, Uniwersytet Jagielloński; autorka komentarza gościnnego.

⁷ Zob. <https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/president/x-posts/2026-09-08-091500/> oraz <https://www.politico.eu/article/ursula-von-der-leyen-brussels-reacts-ratko-mladic-butcher-of-srebrenica-funeral/> [14.09.2026].

⁸ Zob. https://www.eeas.europa.eu/eeas/spokesperson-statement-death-ratko-mladic_en [14.09.2026].

⁹ Zob. <https://europeanwesternbalkans.com/2026/09/10/kos-i-will-discuss-serbias-commitment-to-its-eu-path-with-von-der-leyen/> [14.09.2026].